

УДК 381

DOI <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2025-3.13>

Є. С. Хайнацький, кандидат юридичних наук, суддя
Печерського районного суду міста Києва

РОЛЬ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ПРОФАЙЛІНГА ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УСТАНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ УКРАЇНИ

У статті розкрито роль кримінологічного профайлінгу запобігання кримінальним правопорушенням в установах виконання покарань України. Констатовано, що забезпечення дотримання засудженими в установах виконання покарань України порядку і умов виконання/відбування покарання є основою функціонування кримінально-виконавчої системи України. Зазначено, що робота персоналу установах виконання покарань України щодо соціалізації, ресоціалізації, реінтеграції засуджених та запобігання серед них вчинення нового кримінального правопорушення здійснюється у складній соціальній, економічній, політичній та воєнній обстановці.

З огляду на роль кримінологічного профайлінгу запобігання кримінальним правопорушенням в установах виконання покарань України визначено два напрямки дослідження. З одного боку, запобігання кримінальним правопорушенням в установах виконання покарань України, а з іншого боку це характеристика осіб, які відбуваючи покарання вчинили нове кримінальне правопорушення.

Викладений у статті сегмент досліджуваного матеріалу щодо впровадження в пенітенціарну кримінологію такого методу, як кримінологічний профайлінг дозволив занотувати нам наступні висновки: по-перше, завдяки кримінологічному профайлінгу ми розглядаємо кримінальне правопорушення за такою типологією: 1) пенітенціарні кримінальні правопорушення; 2) насильницькі кримінальні правопорушення; 3) наркотичні кримінальні правопорушення; 4) кримінальні правопорушення проти власності; 5) службові та корупційні правопорушення. Всі вони в сукупності характеризують пенітенціарну злочинність; по-друге, нами сформульовано наступне авторське визначення кримінологічного профайлінгу запобігання кримінальним правопорушенням в установах виконання покарань ДКВС України – це сучасний інтегрований метод запобігання пенітенціарних кримінальних правопорушень, які вчиняються спеціальним суб'єктом, в період відбування ним покарання, шляхом виокремлення кримінологічних, кримінально-виконавчих та психологічних характеристик їх аналізу, з метою зменшення їх вчинення в установах виконання покарань ДКВС України.

Ключові слова: кримінологічний профайлінг, запобігання, кримінальне правопорушення, засуджений, установа, виконання покарань, персонал, відбування покарання.

Ye. S. Khainatskyi. Role of criminological profiling in preventing criminal offenses in penal institutions of Ukraine

The article reveals the role of criminological profiling in the prevention of criminal offenses in penal institutions of Ukraine. It is stated that ensuring the observance by convicts of the order and conditions of serving their sentences in penal institutions of Ukraine is the foundation of the functioning of the criminal-executive system of Ukraine. It is noted that the work of the staff of penal institutions in Ukraine on the socialization, resocialization, reintegration of convicts, and the prevention of new criminal offenses among them is carried out in a complex social, economic, political, and military environment.

Considering the role of criminological profiling in preventing criminal offenses in penal institutions of Ukraine, two areas of research are defined. On the one hand, this is the prevention of criminal offenses in penal institutions of Ukraine; on the other hand, it is the characterization of persons who, while serving their sentences, committed a new criminal offense.

The segment of the studied material presented in the article regarding the introduction into penitentiary criminology of such a method as criminological profiling allowed us to note the following conclusions: first, thanks to criminological profiling, we classify criminal offenses according to the following typology: 1) penitentiary criminal offenses; 2) violent criminal offenses; 3) narcotic criminal offenses; 4) criminal offenses against property; 5) official and corruption-related offenses. Taken together, they characterize penitentiary crime. Second, we formulated the following author's definition of criminological profiling for the prevention of criminal offenses in penal institutions of the State Criminal-Executive Service of Ukraine: it is a modern integrated method of preventing penitentiary criminal offenses committed by a special subject during the period of serving punishment, by identifying criminological, criminal-executive, and psychological characteristics for their analysis, with the aim of reducing their commission in penal institutions of the State Criminal-Executive Service of Ukraine.

Key words: criminological profiling, prevention, criminal offense, convict, institution, execution of punishment, staff, serving a sentence.

Постановка проблеми. Забезпечення дотримання засудженими в установах виконання покарань України порядку і умов виконання/відбування покарання є основою функціонування кримінально-виконавчої системи України. Варто зазначити, що робота персоналу установах виконання покарань України щодо соціалізації, ресоціалізації, реінтеграції засуджених та запобігання серед них вчинення нового кримінального правопорушення здійснюється у складній соціальній, економічній, політичній та воєнній обстановці,

© Є. С. Хайнацький, 2025

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Як наслідок, вчинення засудженими в умовах відбування кримінального покарання нового кримінального правопорушення – не рідкість. А тому, кримінальне правопорушення розглядається нами як суспільно небезпечне явище в силу того, що вчиняється воно в умовах ізоляції засудженого, постійного нагляду і контролю за ним з боку персоналу установ виконання покарань ДКУВС України.

Серед таких кримінальних правопорушень ми виділяємо статі 391 КК України «Злісна непокоря вимогам адміністрації установи виконання покарань»; 392 «Дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань»; 393 «Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти», саме вони сприяють іншим протиправним діям з боку засуджених, а тому є об'єктами підвищеного кримінального ризику.

До речі, саме розміщення засуджених схильних до вчинення нового кримінального правопорушення в одній установі виконання покарань Державної кримінально-виконавчої служби України (далі ДКВС України) само по собі не створює сприятливих умов для їх декриміналізації та ресоціалізації. Усе це ускладнює криміногенну та оперативну обстановку в установах виконання покарань України, прискорює реалізацію ними злочинних намірів вчинити нове кримінальне правопорушення.

З огляду на роль кримінологічного профайлінга запобігання кримінальним правопорушенням в установах виконання покарань України варто наголосити, він передбачає два напрямки дослідження. З одного боку, запобігання кримінальним правопорушенням в установах виконання покарань України, а з іншого боку це характеристика осіб, які відбуваючи покарання вчинили нове кримінальне правопорушення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною базою дослідження кримінологічного профайлінга запобігання кримінальним правопорушенням в установах виконання покарань України виступили наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, які представляють різні галузі наукового знання, серед яких: А. І. Богатирьов, І. Г. Богатирьов, О. І. Богатирьова, В. В. Голіна, Б. М. Головкін, В. К. Грищук, І. М. Даньшин, О. В. Дручек, Т. А. Денисова, О. М. Джужа, В. М. Дрьомін, В. В. Коваленко, Д. В. Колодчин, О. Г. Колб, І. О. Колб, І. М. Копотун, О. О. Некрасов, В. А. Носенко, А. М. Лазаренко, О. В. Лисодед, О. Г. Михайлик, Ю. В. Орел, М. С. Пузирьов, О. М. Подільчак, К. О. Савчук, Я. В. Стрелюк, А. Х. Степанюк, О. В. Хорошун, П. Л. Фріс, О. О. Шкута, С. В. Царюк та інші.

Незважаючи на вагомий напрацювання з цієї проблематики питання кримінологічного профайлінгу запобігання злочинності в органах і установах виконання покарань ДКВС України, поки що залишаються не достатньо вивченими, а тому потребують подальших наукових розвідок в площині пенітенціарної кримінології.

Метою статі є вивчення кримінологічного профайлінга запобігання кримінальним правопорушенням в установах виконання покарань України. Завдяки чому ми поставили завдання проаналізувати погляди вітчизняних вчених на профайлінг, розкрити його зміст на запобігання вчинення засудженими в установах виконання покарань нового кримінального правопорушення та сформулювати його авторське визначення.

Виклад основного матеріалу. Проведений нами аналіз кримінологічного профайлінгу показує, що цей метод має свою власну писану історію, оскільки він використовується криміналістами для розслідування та розкриття тяжких, особливо тяжких кримінальних правопорушень насильницького характеру, запобігання або попередження терористичних актів у різних сферах життєдіяльності людини, виявлення причетності тієї чи іншої особи до вчинення кримінальних правопорушень.

Звичайно застосування кримінологічного профайлінгу є ефективним інструментом оцінки достовірності інформації про вчинення в суспільстві кримінального правопорушення його розслідування в рамках кримінального судочинства. Оскільки вітчизняні вчені пенітенціарного спрямування не ставили за мету застосування кримінологічного профайлінгу у запобіганні вчинення засудженими в установах виконання покарань України ми у нашому дослідженні вирішили дослідити його, і запропонувати науковій спільноті власне авторське його визначення.

Одним із парадоксів вітчизняної кримінально-виконавчої системи України є те, що особи, які ізолюються від суспільства за вчинення кримінальних правопорушень, повторно порушують кримінально-правову норму, знову вчиняють нові кримінальні правопорушення, іноді навіть більшої тяжкості, ніж ті, за які вони відбувають покарання.

З одного боку злочинність у пенітенціарній сфері існувала на всіх етапах розвитку суспільних відносин і виступала руйнівною силою життєдіяльності людини, її захисту прав і свобод, а з іншого, установи виконання покарань України є державними інституціями і зобов'язані протистояти вчиненню засудженими під час відбування ними покарань, нового кримінального правопорушення.

Оскільки протиправні дії засуджених, не тільки підривають авторитет правосуддя, вони негативно впливають на оперативну обстановку в установах виконання покарань України і викликають у суспільстві не довіру до кримінально-виконавчої системи України.

Проведений нами ґрунтовний аналіз досліджень і публікацій кримінологічного профайлінга, як інтегрального методу запобігання кримінальним правопорушенням в установах виконання покарань України показує, що вітчизняні вчені у галузі пенітенціарної кримінології взагалі, даний метод не використовували у власних дослідженнях, хоча ми вважаємо, що він відіграють важливу роль у розробці короткострокових та середньострокових прогнозів криміногенної ситуації в установах виконання покарань України.

Звичайно кримінологічний профайлінг формується в умовах виконання/відбування кримінальних покарань і своєю константою потужно впливає на моральну та психологічну свідомість засуджених в період соціалізації, ресоціалізації та реінтеграції. У свій час Італіянець за соціальним положенням Ч. Беккарія запропонував світу теорію «природженого преступника», де він виклав власну думку про те, що є люди, які з народження схильні до вчинення злочину [1, с. 222].

Звичайно з такою теорією слід погодитися, більш того, зміна соціальних формацій, науковий пошук запобігання вчинення засудженими під час відбування покарання нового кримінального правопорушення, змінили погляди криміналістів, взагалі на проблему особи – засудженого за вчинення кримінального правопорушення.

На даний час, в умовах воєнного стану є всі підстави говорити про те, що причини і умови, які створили передумови вчинення кримінального правопорушення лежать в площині соціальних, економічних, політичних та воєнних факторів. З метою довести, що кримінологічний профайлінг відіграє важливу роль у запобіганні вчинення засудженими в умовах виконання/відбування кримінальних покарань нового кримінального правопорушення, ми здійснили спробу застосувати порівняльний метод розв'язання даної проблеми.

Не вдаючись у науковому дискусію з вітчизняними і зарубіжними теоретиками в частині проблем запобігання вчинення засудженими в умовах виконання/відбування кримінальних покарань нового кримінального правопорушення ми спочатку провели певний зріз наукового бачення вітчизняних вчених взагалі на профайлінг як інтегральний метод запобігання кримінального правопорушення. Зокрема:

Савчук К.О. зазначає, що профайлінг – це складний тривалий процес включення індивіда до системи соціальних зв'язків і відносин, його активної взаємодії з оточенням, у наслідок якої він засвоює зразки поведінки, соціальні норми та цінності, необхідні для його успішної життєдіяльності у цьому суспільстві [2, с. 584].

Дручек О.В. вважає, що профайлінг (англ. «profile» – профіль) – це поняття, що означає сукупність психологічних методів і методик оцінки та прогнозування поведінки людини на основі аналізу найбільш інформативних індивідуальних ознак, характеристик зовнішності, вербальної та невербальної поведінки [3, с. 132].

Лазаренко А.М. Максименко М.І. доводять, що кримінологічний профайлінг – це комплексна методика аналізу не тільки особливостей особистості злочинця, але й злочинної діяльності індивіда, поведінкових патернів та соціально-психологічних факторів, які можуть впливати на рішення вчиняти злочин [4, с. 854].

Подільчак О.М. розуміє кримінологічний профайлінг як інтегральну методику запобігання злочинам через виокремлення характерних рис осіб, які вчинили злочин або готуються його вчинити, на основі психологічних, кримінологічних і соціологічних знань. Ця методика, як зазначає вчений передбачає візуальне спостереження співбесіда, які проявляються в людині в її зовнішньому вигляді, миміці, жестах реакції тощо [5, с. 154].

Білецький В.О. вважає, що застосування профайлінгу як превентивної технології у попередженні злочинів є дуже ефективним та обіцяючим напрямком. Серед основних переваг кримінологічного профайлінгу вчений виділяє: покращення механізмів попередження та виявлення злочинів; збагачення інформаційного наповнення про особу; можливість обміну інформацією про потенційні загрози та ризики, що є важливим для ефективної реакції на них; моніторинг криміногенної ситуації та регувати на зміни в ній; міжнародний обмін інформацією про транснаціональну злочинність та інші загрози на міжнародному рівні [6, с. 533].

Завдяки проведеному нами аналізу думок вітчизняних вчених, ми дійшли висновку про можливості застосування кримінологічного профайлінгу в установах виконання покарань ДКВС України. Оскільки в доктрині кримінологічної наук, поки що відсутній стандарт кримінологічного профайлінгу, ми робимо припущення, що він породжується з моменту вчинення особою кримінального правопорушення, оскільки органи досудового розслідування при визначенні його класифікації мають звернути увагу на причини і умови вчинення особою кримінального правопорушення.

З огляду на це, в установах виконання покарань ДКВС України перебувають особи, які не тільки вперше вчинили кримінальне правопорушення, а й ті які мають судимість, є авторитетами серед засуджених, входять в структуру злочинних формувань, не бажають стати на шлях виправлення і ресоціалізації. Тому, вчинення з їх боку нового кримінального правопорушення в установах виконання покарань ДКВС України не є щось надзвичайним. Це їх стиль життя та поведінки.

Тому слушним є звернення до зарубіжного досвіду в цьому контексті. Так, у зарубіжній кримінології теорія, згідно з якою в'язниця розглядається як «школа злочинності» має назву теорії диференційованого зв'язку («differential association theory»). Її засновниками й послідовниками є такі американські кримінологи, як Едвін Сатерленд та Дональд Крессі. Теорія диференційованого зв'язку визначила розвиток наукової думки американських кримінологів та інших учених, які займаються проблемою кримінологічного профайлінгу запобігання злочинності. Більше того, нині ця теорія є найбільш поширеною у західній кримінології, якщо судити про це за кількістю журнальних статей, у яких йдеться про те, як вона піддається перевірці, аналізується й розвивається [7, с. 7].

Наявність означеної проблематики в порівняльному контексті ставить на порядок денний не лише вітчизняної, а й зарубіжної науки необхідність у запровадженні інноваційних методик запобігання вчинення

засудженими в установах виконання покарань ДКВС України. Ми вважаємо, що розробка і впровадження в пенітенціарну кримінологію кримінологічного профайлінгу відкриє нову історію запобігання пенітенціарної злочинності, як різновиду загальної злочинності в Україні.

Наша позиція також кореспондується з думкою Ф. Пот'єра, директора Національної школи тюремного персоналу Франції. До речі, у французьких університетах широко впроваджується вивчення кримінологічних програм з метою надання допомоги у вирішенні низки проблем у в'язничній сфері. Крім того, як свідчить французький пенітенціарний досвід, у цій європейській країні апробовані «нестандартні» методики, що сприяють подоланню криміногенних якостей особи засудженого. Так, засуджені за насильницькі злочини, або особи, схильні до виявів насильства під час відбування покарання («violent inmates») залучаються до спеціальної реабілітаційної програми, в межах яких у засуджених формується позитивна поведінка не тільки в умовах відбування покарання, а і після звільнення [8].

Звичайно серед негативних соціальних явищ, які є об'єктом кримінологічного профайлінгу в установах виконання покарань ДКВС України є: наркоманія, алкоголізм, статева розбещеність, поширення венеричних хвороб та СНІДу, пронесення заборонених предметів, різні види конфліктних ситуацій, вчинення конкретних кримінальних правопорушень тощо.

На жаль, в умовах воєнного стану в установах виконання покарань ДКВС України намітилася тенденція до підвищення рівня вчинення засудженими нового кримінального правопорушення, особливо у сфері обігу наркотичних речовин та у сфері власності. До речі дані кримінальні правопорушення найчастіше вчиняються засудженими у робочі дні (70%); у житлових зонах установ (8,6%); у виробничих зонах (3,6%); у ДІЗО, ПКТ (27,3%), у нічний час (17%) що свідчить про складну оперативно-службову обстановку в установах виконання кримінальних покарань.

Отже, кримінологічний профайлінг запобігання кримінальним правопорушенням в установах виконання покарань ДКВС України на фоні суспільних змін пропонує оновлення не тільки кримінально-правового блоку законодавства, а і кримінально-виконавчого. В першу чергу, суспільство потребує нового, і головне ефективного закону про кримінальну відповідальність, а також прийняття нового пенітенціарного закону.

Поряд з тим, як показало вивчення даної проблеми, якщо вчені у галузі кримінального права потужно працюють на новим Законом Про кримінальну відповідальність, то Міністерство юстиції України як правонаступник Державної пенітенціарної служби України поки що тільки вносить зміни і доповнення, які в загальній сукупності породжує тотальну безсистемність, неоднозначність тлумачення його норм і створює значні перешкоди в практичній діяльності органів і установ виконання покарань ДКВС України.

Більше того, постійні зміни та доповнення в кримінально-виконавчому законодавстві України свідчить про відсутність належної теоретичної бази й сучасної наукової методології пізнання соціальної сутності кримінально-виконавчих правовідносин і формування її системи, суб'єктами якої виступає з одного боку держава через свої інституції, а з іншого – ув'язнені та засуджені.

Враховуючи той факт, що вчинення засудженими в установах виконання покарань ДКВС України нового кримінального правопорушення це особливий вид пенітенціарного рецидиву, тому йому притаманні тільки ті кримінальні правопорушення, які вчиняються засудженими під час відбування засудженими кримінального покарання. В іншому випадку, вчинене нове кримінальне правопорушення засудженим в установах виконання покарань ДКВС України по не не на було відповідного судового рішення, не можуть розглядатися, як пенітенціарний рецидив.

Тому, ми кримінологічний профайлінг в установах виконання покарань ДКВС України розглядаємо через призму детермінації як загальними, так і специфічними кримінологічними факторами, які криються в порядку і умовах виконання/відбування покарань. На це до речі, звертають увагу і вітчизняні вчені, які доводять, що кримінальне правопорушення завжди виступає результатом складної взаємодії антисоціальних властивостей особи засуджених та середовища, в якому вони знаходяться. Але вирішальну роль відіграють особистісні чинники, насамперед, мотивація злочинної поведінки [9, с. 47].

І так, кримінальне правопорушення вітчизняними вченими розглядається як найбільш суспільно-небезпечне діяння, оскільки воно вчиняється в умовах суворої ізоляції, раніше судимим, під наглядом і контролем з боку персоналу. Проведені останнім часом прикладні дослідження у сфері запобігання вчинення засудженими в установах виконання покарань ДКВС України засвідчили, що єдиної точки зору на їх вид серед вітчизняних та зарубіжних вчених немає.

Зокрема, вітчизняний вчений О.М. Джу́жа вважає, що кримінальні правопорушення вчиненні засудженими в установах виконання покарань ДКВС України – «це так званий «пенітенціарний рецидив», що передбачає вчинення нового кримінального правопорушення особами, які відбувають покарання у виді позбавлення волі» [10, с. 134].

Інший вітчизняний вчений Ю.В. Орел, кримінальні правопорушення вчиненні засудженими в установах виконання покарань ДКВС України розглядає як пенітенціарну злочинність, що є складовою злочинності в цілому і рецидивної зокрема, і яка характеризується специфічним місцем вчинення кримінального правопорушення, своєрідним його суб'єктом і виражена спрямованістю проти інших засуджених або персоналу установи виконання покарань [11, с. 140].

Дану позицію підтримують і вітчизняні вчені в галузі пенітенціарної науки І.Г. Богатирьов, М.С. Пузирьов, які розглядаючи пенітенціарну злочинність пишуть, що вона в сукупності об'єднує кримінально-карні діяння, пов'язані із процесом виконання і відбування покарань, має свої закономірності, кількісні і якісні характеристики й у зв'язку з цим вимагає специфічних державних і суспільних анти кримінальних заходів впливу [12, с. 170].

Звичайно кримінологічний профайлінг може бути використаний персоналом установ виконання покарань ДКВС України для зменшення вчинення збоку засуджених нового кримінального правопорушення, його прогнозування в майбутньому, шляхом ефективного використання засобів соціальної корекції та заходів запобігання.

Висновки. Отож, викладений у цій статті сегмент досліджуваного матеріалу щодо впровадження в пенітенціарну кримінологію такого методу, як кримінологічний профайлінг дозволив занотувати нам наступні висновки:

– завдяки кримінологічний профайлінг ми розглядаємо кримінальне правопорушення за такою типологією: 1) пенітенціарні кримінальні правопорушення; 2) насильницькі кримінальні правопорушення; 3) наркотичні кримінальні правопорушення; 4) кримінальні правопорушення проти власності; 5) службові та корупційні правопорушення. Всі вони в сукупності характеризують пенітенціарну злочинність;

– нами сформульовано наступне авторське визначення кримінологічного профайлінгу запобігання кримінальним правопорушенням в установах виконання покарань ДКВС України – це сучасний інтегрований метод запобігання пенітенціарних кримінальних правопорушень, які вчиняються спеціальним суб'єктом, в період відбування ним покарання, шляхом виокремлення кримінологічних, кримінально-виконавчих та психологічних характеристик їх аналізу, з метою зменшення їх вчинення в установах виконання покарань ДКВС України.

Список використаних джерел:

1. Беккариа Чезаре. О переступлениях и наказаниях / пер. с итал. Киев : ИнЮре, 2014. 240 с.
2. Савчук К. О. Соціалізація. Юридична енциклопедія : вб т. Київ : укр. енцикл, 1998. Вип. 4(113) С. 134–144.
3. Дручек О.В. Профайлінг як метод забезпечення безпеки і громадського порядку : проблеми застосування. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Випуск 1. Том 2. С. 132–136.
4. Лазаренко А. М., Максименко М. І. Кримінологічне профілювання як методика запобігання самовільному залишенню військової частини та місця служби. *Електронне наукове видання «Аналітичне –порівняльне правознавство»*. 2025. Вип. № 2. С. 854–858.
5. Подільчак О. М. Кримінологічний профайлінг – реалізація вчення про особу злочинця. *Право і суспільство*. 2017. № 4, ч. 2. С. 154–158.
6. Білецький В. О., В. М. Матняк. Профайлінг як превентивна технологія у запобіганні злочинам на державному кордоні України. *Юридичний електронний журнал*. 2023. № 10. С. 531–533
7. Sutherland E. H., Cressey D. R. Principles of Criminology. 7th ed. Chicago : Lippincott, 1966. 721 p.
8. Descarpes P. Philippe Pottier, Director of the National School of Prisons Administration, France. *Trends in Corrections: Interviews with Corrections Leaders Around the World* / ed. by Martha Henderson Hurley, Dilip K. Das. Vol. 2. Boca Raton : Taylor & Francis Group, 2015. P. 3–16.
9. Кримінологія : підручник / А. М. Бабенко, О. Ю. Бусол, О. М. Костенко та ін. ; за заг. ред. Ю. В. Нікітіна, С. Ф. Денисова, Є. Л. Стрельцова. 2-ге вид. перероб. і доп. Харків : Право, 2018. 416 с.
10. Кримінологія : навч. посіб [Джуза О. М., Василевич В. В., Іванов Ю. Ф. та ін] ; за заг. ред. О. М. Джузі. К. : Прецедент, 2004. С. 134.
11. Орел Ю. В. Кримінальна відповідальність за злочини проти нормальної діяльності органів і установ пенітенціарної служби України : монографія. Харків : ТОВ «В справі», 2016. 416 с.
12. Богатирьов І.Г., Пузирьов М.С. Загальні засади пенітенціарної кримінології. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2012. № 1. С. 170–178.

Дата надходження статті: 04.08.2025

Дата прийняття статті: 27.08.2025

Опубліковано: 01.10.2025